

spěvkem jak k sociální geografii města, tak k urbánní sociologii a zřetelně prokazuje, že tyto institucionálně oddělené disciplíny při bádání konkrétních struktur do značné míry splývají.

Michal Illner

Bohuslav Blažek: *Venkovy: anamnéza, diagnóza, terapie*

Praha, ERA 2004, 184 s.

Několik let předtím než Bohuslav a Kryštof Blažkovi, otec – sociální ekolog a syn – architekt a fotograf, vydali tuto knihu, putovali společně českou krajinou „jako dva cizinci“. To jim umožnilo povšimnout si a objektivem fotoaparátu zachytit i takové jevy, které už usedlíci často ani nevnímají nebo nedoceňují, ať již se jedná o místní nedostatky nebo skryté krásy. Čtenáři je ve své knize předkládají na fotografiích, které nemají sloužit jako pouhé ilustrace k textu, ale jako „důkazní materiál“. Všechny snímky byly pořízeny v průběhu roku 2003 a pocházejí ze tří venkovských regionů: Českokamenicko, mikroregion Chopos a jihočeská Soběslavská Blata. V jejich krajině, vsích a venkovských městech, jak autoři sami uvádějí, se snažili nalézat nejen chyby a selhání, ale také projevy chytrých a nápaditých řešení problémů, které jsou dodnes aktuální, i když třeba po určitý čas byla považována za nemoderní, zastaralá anebo nevědecká. Mnohé nápady také mohou být z čistě estetického hlediska hodnoceny jako kýčovitě, kutilské, diletantské nebo nevkusné, pomineme-li širší kontext, do něhož jsou zasazeny a jejich sociální význam (např. odpuzující opelichané staré křeslo z automobilu na betonovém zápraží bytovky můžeme vnímat nejen v jeho ošklivosti, ale i jako improvizované posezení, které umožňuje setkávat se sousedy a v pohodlí, jež skýtá, v klidu pohovořit... – foto 35 na s. 72). Autoři si všímají i projevů působení chalupářů, chatařů,

turistů a těch, kteří si venkov vybrali pro své mimozemědělské podnikatelské aktivity. Zjevně se tedy nejedná „jen“ o jakési obrázky folklórního či rolnického venkova, snahou obou autorů bylo zaznamenat již delší čas probíhající změnu náplně venkovského života, v němž zemědělství přestává hrát hlavní roli.

Kniha je určena všem, které český venkov zajímá – místním usedlíkům, chalupářům, rekreantům, občasným návštěvníkům a zvláště členům obecních zastupitelstev a starostům. Čtenář je vybízen, aby zaznamenané jevy nehodnotil a okamžitě nerozděloval na dobré a špatné, ale přemýšlel o nich. Nenapodoboval je, ale nechal se jimi inspirovat k vlastním nápadům, odpovídajícím místu, v němž žije. Všiml si podobných jevů ve svém okolí a zajímal se, proč asi vznikly, na co reagovaly a čeho chtěly být řešením. Autoři by svými fotografiemi a výklady také rádi podnítili vědce, publicisty, umělce a zejména studenty „k hlubšímu ponoru do všech skutečných – ne jen tradovaných a fiktivních – podob takzvaného venkova“ (s. 19).

Ačkoliv je text psán v plurálu, jeho autorem je Bohuslav Blažek a autorem fotografií jeho syn Kryštof. Kniha je členěna do šesti samostatných částí, mezi první – úvodní a poslední – závěrečnou, nalezneme tři, které dostaly název podle výše zmíněných regionů. Svým obsahem odpovídají heslům „anamnéza“ a „diagnóza“ z podtitulu knihy. Bohuslav Blažek v nich rozvíjí témata, která jsou s nimi nějakým způsobem svázána a zároveň platná kdekoliv na českém venkově. Tak např. v části věnované hornatému a turistickému Českolipsku, kde většinu usedlíků, stejně jako v jiných sudetských oblastech, tvoří pováleční dosídlenci, se věnuje významu obnovy smyslu pro využívání místních zdrojů, v tomto kraji kamene při stavbě domů, tvorbě a zkrášlování veřejných prostranství a budov, ekologické a sociální úloze cest v krajině, (ne)žádoucí podobě a podpoře turismu na venkově, religio-

zitě a uzavírá ji tematicky zásadní kapitolou o diverzitě venkova. V části, která získala název po středočeském mikroregionu Chopos, se zabývá podobami a úlohou návsí, ulic, intimních uliček a tajemných vchodů na české vesnici v proměnách času. Všímá si otisků prvorepublikové architektury ve venkovských městech a na venkově vůbec. Neopomíná jednotlivé módní vlny, které ve druhé polovině 20. století ovlivňovaly podobu venkovských stavení a projevovaly se i ve vybavení zahrádek a dvorků pro volný čas, ať už jde o „vpád“ plastového nábytku a plastů vůbec, krbů, bazénů nebo zámkové dlažby. Stěžejní téma této části pak představuje zdravému venkovu vlastní princip soužití starého s novým, který ponechává v životním cyklu vše, co ještě slouží, a využívá staré věci k řešení nových problémů. V části věnované Soběslavským Blatům se zabývá tradiční venkovskou architekturou, slohy a čistotou stylu, dědictvím minulého režimu na české vesnici a fenoménem kutilství. Speciální část knihy je věnována principům a možnostem obnovy venkova, a tak se zde naplňuje heslo „terapie“, které je součástí podtitulu knihy.

Samotný text knihy je psán velmi živým a svěžím jazykem, přes autorovy osobní, mnohdy názorově a postojově vyhraněné formulace jsou jeho výklady ve své podstatě míněny jako nabídka podnětů, nápadů a výzva k vlastnímu hledání, nikoli jako konečné nezpochybnitelné soudy, dogmatická řešení či dokonce „nové normy“. Celým textem se ostatně prolíná Blažkův známý a jasně čitelný odpor k normám, regulacím a úřednickým plánovačům: „Je to arogantní podceňování svéprávnosti obyvatel venkova, zvláště když takovou regulaci většinou sepisuje a ukládá architekt a/nebo úředník z města, který často venkov nezná, podceňuje nebo obojí.“ (s. 13) Venkov podle Bohuslava Blažka nepotřebuje vyhlášky, které se jej snaží „upravovat“, jako kdyby byl homogenní v čase a prostoru. Venkov potřebuje „moud-

ré, v osobní a místní zkušenosti zakotvené a obyvateli té které obce nebo regionu zase uznávané zásady“. Pro to si ale nejdříve potřebuje obnovit sebevědomí, aby nechtěl jen „dohánět město“ a znovu se začal řídit svým selským rozumem, který je z části překryt, někdy i vytlačen, původně velkoměstským způsobem vidění a myšlení, jenž mu byl vnucen mocenskou ideologií minulého režimu pod heslem o vyrovnání venkova městu. To, co podle jeho názoru venkované nyní nejvíce potřebují, je pročistit si zrak, aby se opět mohli začít opírat o zkušenosti a postřehy ze svého vlastního „malého“ světa. Potřebují obnovit takové porozumění světu jinak uspořádanému světu, jež jim umožní rozeznávat a domýšlet, co je ve shodě s řádem a co není.

Zatímco regulace a vyhlášky podle autora textu odebírají zodpovědnost vnímavým, přemýšlivým lidem a zkušenost osobní i celého místního společenství nahrazují údajně obecně platnými příkazy a zákazy, selský rozum je takové vidění a myšlení, které vyrůstá z místního způsobu života. Není to myšlení jedné vesnice, ale myšlení odpovídající životu v jedné vesnici nebo v jednom venkovském regionu. „Protože každá vesnice je jiná, nelze místní postřehy a nápady přejímat beze zbytku. Mechanistická městská civilizace unifikuje svět, aby v něm mohl platit jeden model myšlení a vnímání, organická venkovská civilizace respektuje a udržuje rozmanitost malých místních světů a vyvíjí pro ně místní modely.“ (s. 13–14)

Dalším z témat, kterému je věnována samostatná kapitola, jež se však prolíná v podstatě celým textem, je diverzita venkova. Bohuslav Blažek ji mimo jiné staví do protikladu unifikace, kterou přináší např. přizpůsobování se normám Evropské unie. Zdůrazňuje, že v zájmu venkova je podporovat a tolerovat všechny projevy rozmanitosti života, které nejsou „činěním zla“. Podobně jako v ekologii je diverzita rostlin a živočichů považována za jeden ze zdrojů stability ekosystémů a monokultury se